

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Michał Laskowski

w sprawie **R. P.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 19 marca 2024 r.,

wniosku obrońcy skazanego o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2021 r., sygn. akt II AKa 95/20, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt III K 206/18,

postanowił:

- 1. oddalić wniosek;**
- 2. kosztami postępowania wznowieniowego obciążyć skazanego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt III K 206/18, na podstawie art. 66 § 1 i art. 67 § 1 k.k. warunkowo umorzył na okres próby 2 lat postępowanie karne wobec R. P. o czyn z art. 297 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego oraz przez prokuratora na niekorzyść oskarżonego Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 26 lutego 2021 r., sygn. akt II AKa 95/20, zmienił wyrok Sądu I instancji w ten sposób, że R. P. uznał za winnego czynu z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 12 k.k., za który wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności, warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres próby 3 lat. Orzekł wobec oskarżonego określony w art. 39 pkt 2 k.k. środek karny, nadto zobowiązał go do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem.

Pismem datowanym 27 września 2023 r. obrońca R. P., powołując się na art. 540 § 3 k.p.k. w zw. z art. 542 § 1 k.p.k. i art. 544 § 1 k.p.k., wniósł o wznowienie postępowania wobec tego skazanego, uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2021 r. wydanego w sprawie o sygn. akt II AKa 95/20 oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 17 września 2019 r. wydanego w sprawie o sygn. akt III K 206/18 i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu.

Z uzasadnienia wniosku wynika, że jego autor jako okoliczności przemawiające za uwzględnieniem wniosku uznaje:

- fakt udziału w składzie orzekającym Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu sędzi A. R., która na stanowisko sędziego tego Sądu została powołana na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), tj. organu, który sposobem powołania jego części sędziowskiej i składem tej części odbiega od modelu przewidzianego dla niego przez Konstytucję RP, swoją działalnością pokazał, że jest podporządkowany władzy politycznej i nie ma zdolności do stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów. W tym względzie m.in. odwołał się do uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I - 4110/20; wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2019 r., w sprawie o sygn. III PO 7/18;

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r. w sprawie o sygn. I KZ 29/21,

- wydanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka szeregu orzeczeń wskazujących, że orzeczenie sądowe wydane z udziałem sędziego powołanego wadliwie narusza prawo do sądu gwarantowane przez art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [obrońca wymienił wyroki w sprawach: Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii z dnia 1 grudnia 2020 r., skarga nr 26374 oraz szereg orzeczeń w sprawach zainicjowanych skargami podmiotów polskich: Reczkowicz przeciwko Polsce, Xero Flor sp. z o.o. przeciwko Polsce (skarga nr 4907/18), Broda przeciwko Polsce (skarga nr 26691/18), Bojara przeciwko Polsce (skarga nr 27367/18), Dolińska-Ficek przeciwko Polsce (skarga nr 49868/19), Ozimek przeciwko Polsce (skarga nr 57511/19), Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce (skarga nr 1469/20)]. Wskazał przy tym, odwołując się do judykatów Sądu Najwyższego (w tym uchwały składu siedmiu sędziów dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 14/14) i piśmiennictwa prawniczego, że wynikająca z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską potrzeba wznowienia postępowania, o której mowa w art. 540 § 3 k.p.k., może dotyczyć nie tylko postępowania w sprawie, do której odnosi się rozstrzygnięcie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka o naruszeniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, ale także do innych postępowań karnych, w których zaistniało naruszenie postanowień Konwencji tożsame w układzie okoliczności faktyczno-prawnych do stwierdzonego w orzeczeniu tego Trybunału wydanym przeciwko Polsce. W konkluzji obrońca stwierdził, że należy przyjąć, iż „z uwagi na takie same uwarunkowania, jak występujące w sprawie, w której zapadło rozstrzygnięcie ETPCz (Reczkowicz v. Polska), także skazany R. P. w tej sprawie uzyskałby potwierdzenie swoich racji w postępowaniu przed tym organem”. Do wniosku dołączono kopię Monitora Polskiego z dnia 5 września 2018 r. z obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 sierpnia 2018 r. o wolnych stanowiskach sędziowskich (poz. 845), w którym m.in. podano, że w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu zostało zwolnione jedno stanowisko sędziego sądu apelacyjnego oraz wydruk Listy sędziów powołanych przez Prezydenta RP

rekomendowanych przez neoKRS - stan na 14 lutego 2020 r.”, w której m.in. wymieniono sędzię A. R. z podaniem, że co do jej kandydatury Krajowa Rada Sądownictwa podjęła uchwałę w dniu 21 marca 2019 r., nr [...]. Autor wniosku nie wytłumaczył, dlaczego za konieczne uważa uchylenie nie tylko wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, ale też wyroku Sądu I instancji, co do którego składu orzekającego nie zgłosił zastrzeżeń.

W datowanej 16 listopada 2023 r. odpowiedzi na powyższe wystąpienie, prokurator reprezentujący Prokuraturę Krajową pismo obrońcy skazanego R. P. określił jako wniosek sygnalizacyjny o wznowienie postępowania z urzędu z powodu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., i wniósł o stwierdzenie, iż brak jest podstaw do wznowienia z urzędu postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie o sygn. akt II AKa 95/20. W uzasadnieniu podkreślił, że „stanowisko Prokuratury Krajowej, odnoszące się do kwestii prawidłowości powołania przez Prezydenta RP, sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jest stałe, konsekwentne i było wielokrotnie formułowane. Tylko dla przykładu można tu wskazać stanowisko złożone w sprawie o sygn. I KZP 2/22, w której Sąd Najwyższy podjął uchwałę odnoszącą się do omawianego zagadnienia”. Podtrzymując to stanowisko prokurator stwierdził m.in., że „jako bezpodstawne, nie mające umocowania w jakichkolwiek przepisach, tak Konstytucji, jak i ustaw, uznać należy twierdzenie, iż z uwagi na skład i tryb powoływania członków, KRS ukształtowana w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku, nie jest tym samym organem, co wymieniony w Konstytucji” oraz że „zgodnie z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U2/20, który w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, ma moc powszechnie obowiązującą, uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA 1-4110-1/20, nie wiąże formalnie sędziów Sądu Najwyższego, albowiem z dniem ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r. sygn. akt U 2/20, to jest z dniem 21 kwietnia 2020 r. (Dz. U. z dnia 21 kwietnia 2020 r., poz. 376), nie ma już mocy zasady prawnej”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności należy rozstrzygnąć kwestię, czy pismo obrońcy należy uznać, jak postuluje prokurator, za wniosek sygnalizacyjny o wznowienie postępowania z urzędu z powodu zaistnienia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., czy za wniosek strony o wznowienie postępowania. Wypada uznać, że chodzi nie o wystąpienie sygnalizujące potrzebę wznowienia postępowania z urzędu, ale o formalny wniosek strony o wznowienie. Autor pisma nie eksponował bowiem, że w przedmiotowej sprawie zaistniało wspomniane uchybienie, natomiast jednoznacznie zaznaczył, że występuje o wznowienie postępowania w oparciu o art. 540 § 3 k.p.k., który to przepis jest samodzielną podstawą prawną, do której może odwołać się wnioskodawca.

Tak postrzegając wystąpienie obrońcy skazanego R. P., należało uznać, że złożony przez niego wniosek, chociaż zawiera słuszne uwagi co do wadliwości wprowadzonej po 2017 r. procedury nominacyjnej na stanowiska sędziowskie, nie zasługuje na uwzględnienie. Jest przy tym widoczne, że wydanie orzeczenia postulowanego przez wnioskodawcę oznaczałoby, iż Sąd Najwyższy opowiada się za wzruszaniem wszystkich prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych, także wojskowych, tylko z tego powodu, że w składzie sądu orzekającego w pierwszej, względnie drugiej instancji uczestniczył sędzia powołany do pełnienia urzędu na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Oznaczałoby to zajęcie stanowiska daleko bardziej restryktywnego niż we wspomnianej uchwale składu połączonych trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., w której m.in. stwierdzono (pkt 2), że „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do

naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.” Nie byłoby to jednak możliwe przy uwzględnieniu, że uchwała ta ma moc zasady prawnej wiążącej wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego. Odmienne w tym względzie stanowisko prokuratora nie zasługuje na aprobatę (nasuwa się zresztą pytanie, czy obecnie zachowuje aktualność zapewnienie, że w omawianych kwestiach jest ono wyrazem „stałego, konsekwentnego” stanowiska Prokuratury Krajowej), czemu dał wyraz Sąd Najwyższy podejmując w dniu 2 czerwca 2022 r. w składzie 7 sędziów wspomnianą uchwałę I KZP 2/22 (także w szeregu innych judykatów). W pkt 2. tej uchwały stwierdził, że „brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach”. Dopiero ustalenie dodatkowych okoliczności, np. nienaturalnie szybki awans sędziego, czy objęcie kierowniczego stanowiska w jednostkach wymiaru sprawiedliwości, przy równoczesnym demonstrowaniu poparcia dla poczynąń osób z kręgu władz ustawodawczej i wykonawczej, forsujących jawnie niekonstytucyjne zmiany w obszarze sądownictwa, będzie podawało w wątpliwość zdolność sędziego do spełniania standardu bezstronności i niezależności. Żadnych tego rodzaju okoliczności w odniesieniu do sędzi A. R. we wniosku nie przytoczono.

Przechodząc natomiast na grunt wznowienia postępowania w związku z określoną treścią orzeczeń wydanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka należy stwierdzić, że zagadnienie to nie jest nowe w praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego. W sprawie o sygnaturze V KO 77/21, zainicjowanej wnioskiem o wznowienia postępowania obrońcy skazanego, który wywodził, że „zgodnie z orzeczeniem wyroku ETPC z 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz ws. Polska członkowie zreformowanej KRS zostali wybrani nieprawidłowo, a w związku z tym sędziowie, którzy zostali przez nią pozytywnie zaopiniowani, nie spełniają wymogu

niezawisłości w rozumieniu prawa unijnego, co uzasadnia wznowienie postępowania na zasadzie art. 540 § 3 k.p.k.”, Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21 września 2022 r. wniosek oddalił. W uzasadnieniu wskazał m.in., że wznowienie postępowania w oparciu o podstawę prawną z art. 540 § 3 k.p.k. jest konieczne jedynie wtedy, gdy w sprawie zaistniała „potrzeba” wznowienia postępowania, która musi wynikać z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego oraz że nawet uznające zasadność skargi wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie wywołują skutku kasacyjnego. Mają charakter deklaratoryjny, stwierdzają tylko fakt naruszenia Konwencji i definiują jego zakres. W świetle orzecznictwa tego Trybunału, co szeroko omówiono w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2019 r., II KO 47/18, z postanowień Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności nie wynika potrzeba (obowiązek) wznowienia każdego postępowania karnego, w którym doszło do naruszenia prawa do rzetelnego procesu przy rozpoznawaniu kwestii zasadniczej, czyli odpowiedzialności karnej oskarżonego.

Istotne stwierdzenie, które odnosi się do zagadnienia wznowienia postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k., tj. w związku z rozstrzygnięciem organu międzynarodowego, Sąd Najwyższy zawarł we wspomnianym postanowieniu z dnia 26 lutego 2019 r., II KO 47/18. Wskazał mianowicie, że stwierdzone w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka naruszenie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” (art. 6 ust. 1 Konwencji) przez nieprawidłowe wyznaczenie sędziego do składu orzekającego, jeżeli nie jest powiązane z brakiem niezawisłości czy bezstronności sędziego, nie daje podstawy do wznowienia postępowania karnego. Podzielając ten pogląd, wypada uznać, że w grę wchodzi nie tylko nieprawidłowe, np. z pominięciem reguły losowego przydziału spraw, wyznaczenie sędziego do składu orzekającego, ale też wyznaczenie do tego składu sędziego sądu powszechnego, który uzyskał nominację w postępowaniu z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej po 2017 r. Zatem w tym drugim przypadku podmiot występujący z wnioskiem o wznowienie postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k., względnie sygnalizujący potrzebę wznowienia postępowania z urzędu z powodu zaistnienia uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., powinien nie tylko akcentować wadliwość procedury nominacyjnej

danego sędziego, ale też przytoczyć okoliczności świadczące, że w toku procesu problematyczna była niezawisłość czy bezstronność tego sędziego. Niezależnie od tego wydaje się, że jeszcze w toku procesu strona powinna podjąć inicjatywę wskazującą na jej wątpliwości co do obsady sądu. Nie bez racji prokurator zwrócił uwagę, że w toku rozprawy apelacyjnej ówczesnie oskarżony ani jego obrońca takich wątpliwości nie zgłosili, podobnie jak i w kasacji (wobec odmowy jej przyjęcia nie została rozpoznana przez Sąd Najwyższy).

Z tych powodów Sąd Najwyższy oddalił wniosek, co zgodnie z art. 639 k.p.k. skutkowało obciążeniem skazanego kosztami postępowania wznowieniowego.

[J.J.]

(r.g.)